

L'Alt Urgell: qüestió de forma

per Jordi Dalmau i Ausàs

Tot mirant diferents tipus de mapes de l'Alt Urgell, m'he adonat d'algunes coses que podríem qualificar de curioses. El cas és que cercava informació sobre els límits comarcals i la toponímia d'aquest racó de món i m'he trobat que, segons la Gran Enciclopèdia Comarcal de Catalunya, tota la subcomarca del Baridà i gairebé la totalitat de la vall de Castellàs no són de l'Alt Urgell, ans de La Cerdanya i del Pallars Sobirà respectivament. Entossudit per trobar una cartografia fiable i precisa, vaig adreçar-me a l'Institut Cartogràfic de Catalunya. Resulta que aquest organisme està elaborant els mapes comarcals a escala 1:50.000. Molt bé!! Llàstima que el de l'Alt Urgell encara no ha sortit. Finalment, acabo per adquirir els coneguts mapes militars i m'adono que el trinxat que han fet amb el nom dels llocs és escandalós: Ensiura és *Enchibla*, el Mas d'Iscla apareix sota les formes de *Maldiste*, *Mardiscle* i *Mas Discle*, els del Mas de la Font deuen ser de fora, perquè li'n diuen *Max de la Font* i el reguitzell d'errades ortogràfiques clama justícia al cel. Ja m'imagino algun pobre desgraciat arribant a Aravell i demanant pel *Maldiste* amb tota la bona fe del món i marxar pensant que és un incomprès, que necessita anar a cal logopeda o que els piri-

nencs som ben orcs. Certament, no hi ha fiat amb aquesta mena de plànols!

Bé, deixant de costat les qüestions toponímiques, el que sí que em fa ballar el cap és la delimitació de la nostra comarca. De ben segur deu respondre a algun criteri que no abasto a entendre, però jo m'havia figurat que les fites d'un terme sempre es feien passar per les carenes de les muntanyes, resseguint el riu o torrent del fons de la vall o tenint en compte l'aiguavessant. Doncs no; es veu que hi ha altres modalitats, com per exemple la que podem observar a la cartogràficament malaurada vall de Castellàs. El límit comarcal talla la vall una mica més amunt de Junyent i deixa Freixa sota domini pallarès, quan el més lògic sembla que hauria de ser que tota la vall pertanyés a l'Alt Urgell atès el sentit unificador que precisament té el concepte de vall.

Si ens n'anem a la veïna Guàrdia d'Ares veurem com l'imperi alt urgellenc eixampla el seu territori i fa que Taús i els Castells, malgrat ser aiguavessant del Noguera Pallaresa, siguin inclosos dins del seu feu.

No res, que hi ha camins que el sentit comú sembla que estigui amenaçat d'extinció.

Però si continuem repassant la nostra geografia, podem adonar-nos d'altres realitats prou interessants

com per a ésser comentades en aquest no gens malintencionat article. Per exemple, trobo que el fet de tenir una estructura geogràfica que recorda una enorme espina de peix orientada d'est a oest i majoritàriament de nord a sud, és a dir, amb una espinada que seria el Segre i tot de punxes que foren la munió de valls i valletes que hi conflueixen; com molt bé diu l'amic Joan Obiols, fa que sigui d'allò més heterogènia i diversa. A l'Alt Urgell hi podem trobar alzinars assolellats, avetars obacs, garrigues resseques, rouredes frescals, prats alpins, vernedes humitejades, pinedes alpines, boixedes pendents, castanyedes minúscules i àdhuc una fageda relictual. La vegetació ens assenyala, doncs, la gran varietat de paisatges que conté l'Alt Urgell, des dels propis del Pirineu axial fins als que gairebé semblen de plana lleidatana, passant pels del meravellós i sempre germà oblidat Pre-Pirineu. Algun *alturgellferit* ha arribat a dir que només li falta tenir mar, a aquest racó de món.

Aquesta diversitat paisatgística i natural té, però, l'inconvenient que dissol el sentit de comarca, fa que sigui de La Seu, d'Oliana, de la vall de St. Joan, de la de Castellbò o de Toloriu, però no es pensi a ser alt urgellenc. Els pallaresos poden ser d'Isil, de Tavascan, de Noris, de La Pobla, de Pessonada o d'on volgueu,

però són pallaresos, i igual passa amb els cerdans, els ribagorçans i els aranesos (aquests encara amb més raó). Però aquí no. No hi ha aquest esperit de comarca, i no és pas perquè des de l'Administració corresponent i des d'algunes institucions culturals no es facin mans i mànigues per a assolir-lo.

L'Alt Urgell és, per a mi, el gran desconegut del Pirineu, i això de gran té raó de ser tractant-se de la segona comarca amb més superfície de Catalunya. L'Alt Urgell no té pas l'anomenada que tenen les seves comarques veïnes, i segons com, ni falta que fa, i si no, penseu on es van refugiar el Ferran i la Cati de *Poble Nou* quan la màfia barcelonina els acampava enfurismada per haver-se'n anat de la llengua: a La Cerdanya. Us imagineu que haguessin dit que anaven a l'Alt Urgell? La sèrie hauria perdut audiència perquè molts telespectadors s'haurien quedat fora de joc en no saber on coi para això. Fins i tot, de vegades, els homes i dones del temps, quan diuen que arriba un front atlàntic, esmenten així les comarques que afectarà: "Val d'Aran, Alta Ribagorça, Pallars Sobirà, Pallars Jussà, Principat d'Andorra, Cerdanya i Ripollès". Què ha passat? Doncs màgia meteorològica! El front haurà escombrat el Pirineu d'oest a est sense passar per l'Alt Urgell!!